

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΡΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΤΗΣ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙΣ

ΒΑΣΙΛΙΟΥ ΣΚΟΡΔΕΛΗ, π. Διευθυντοῦ τοῦ Διδασκαλείου Πελοποννήσου, ΑΛΕΞΙΟΥ ΖΑΜΑΡΙΟΥ Διευθυντοῦ τῶν Ζαριφείων Διδασκαλείων ἐν Φιλιππουπόλει, ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ, Διευθυντοῦ τοῦ Διδασκαλείου Πελοποννήσου, ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΡΩΣΗ, Καθηγητοῦ τῆς Παιδαγωγικῆς ἐν Ἀρσακείῳ κλπ.

ΥΠΟ

Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Πρώην διευθυντοῦ τοῦ ἐν Ἀθήναις Διδασκαλείου.

ΕΤΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΤΙΜΗ ΕΤΗΣΙΑ ΠΡΟΨΗΦΗΡΕΤΑ ΔΡΑΧ. 6.

ΕΝ ΤΗ ΑΛΛΟΔΑΠΗ ΦΡΑΓΚΑ ΧΡΥΣΑ 7.

Ἀριθ. 7

Ἐν Ἀθήναις τῆ 27 Ἰουλίου

1892.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ. Πρὸς τοὺς κ.κ. διδασκάλους.— Ἀδελφικισμὸς Ἐκπαιδευτικὸς.— Τὰ ὑποδιδασκαλεῖα καὶ αἱ σκέψεις τοῦ κ. Παπαμάρκου.— Ἡ ἀποτύφλωσις καὶ ἡ διάλυσις τῶν διδασκαλείων.— Παπαμάρκεια Ἀναγνωσμάτῳρια.— Τίνα τὰ καλλίτερα βιβλία;

Πρὸς τοὺς κ.κ. διδασκάλους.

Ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις χειμαζέται ἐπιπεσόντος εἰς αὐτὴν τυφῶνος. Περί τοὺς 300 διδασκάλους ἐπαύθησαν ἐκ τῶν ἐκλεκτῶν διδασκάλων, Διευθυνταὶ Διδασκαλείων ἀπελύθησαν ἢ ἀπολύονται, Διδασκαλεῖα διαλύονται, μισθοὶ ἐλαττοῦνται, τὸ ταμεῖον τῆς δημοτ. Ἐκπαιδύσεως διαλύεται. Οἱ διδάσκαλοι ὡς τὰ κυνηγημένα πουλιὰ πολλοὶ ἤλθον εἰς Ἀθήνας, ἵνα ζητήσωσι σωτηρίαν καὶ προστασίαν ἀπὸ τοὺς βουλευτάς, ἀφοῦ οἱ νόμοι οἱ προστατεύοντες αὐτοὺς εἶναι χαρτὶ ἄγραφον. Κατόπιν τοιαύτης ναυαγίας τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδύσεως ἀνεβάλομεν τὴν τύπωσιν καὶ ἀποστολὴν τῶν φύλλων, μέχρις ἔτου κοπάσῃ ὁ σάλος. Ἐν τῇ ναυαγίᾳ ταύτῃ, τῇ προκληθείσῃ παρ' ἐνὸς ἀκατανομάστου ἀνθρώπου, εἰργάσθημεν ὅσον ἡδυνάμεθα νὰ διασώσωμεν τὰ Διδασκαλεῖα. Ἀλλὰ θὰ εἶναι θαῦμα ἂν ἐκ τοῦ φάρυγγος τοῦ Πολυφήμευ ἐξαχθῶσι καὶ μείνωσιν ἀλόγητα τὰ Διδασκαλεῖα. Τοῦτο θὰ εἶναι ὁ θρίαμβος τῆς λογικῆς κατὰ τῆς ἀλογίας καὶ θρασύτητος. Ἦδη δὲ οἱ διδάσκαλοι συνερχόμενοι ἐπιδίδουσιν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Ἐκπαιδύσεως αἰτήσεις θεραπείας διὰ τὰς ἀπολύσεις αὐτῶν παρὰ τὸν νόμον γινομένης. Οἱ διδάσκαλοι ἔχουσι δίκαιον καὶ θὰ δικαιωθῶσι ἀπὸ τὰς δικαστήρια· διότι ὁ νόμος ΑΦΝΗ' τοῦ 1888, δρίζει τὰς περιπτώσεις, καθ' ἃς δύνανται νὰ ἀπολυθῶσιν

διδάσκαλοι, οὐδεμία δὲ τούτων ἐτηρήθη ἐν τῇ ἀπολύσει αὐτῶν.

Παρακαλοῦνται οἱ κ.κ. δήμαρχοι νὰ ἐπαγρυπνώσιν ἵνα τὰ φύλλα, ἃ διανέμονται δι' αὐτῶν, παραδίδωνται εἰς τοὺς δημοδιδασκάλους! Μεταξὺ τῶν καθηκόντων τοῦ δημάρχου εἶναι καὶ ἡ φροντίς αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς προόδου τῶν δημοτ. σχολείων. Ἀλλ' ἡ πρόοδος τῶν σχολείων ἐπέρχεται διὰ τῶν μορφωμένων διδασκάλων. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον γράφομεν ἡμεῖς τὸ φύλλον τοῦτο καὶ ζητοῦμεν τὴν συνδρομὴν τῶν κ.κ. δημάρχων ὑπὲρ ἱεροῦ σκοποῦ. Γνωρίζοντες τὴν φιλοτιμίαν, ἣτις ἐνυπάρχει εἰς τὴν φύσιν τῶν Ἑλλήνων, δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι θὰ μᾶς συνδράμωσιν εἰς τὸ ἔργον, ὅπερ ἐπιδιώκει τὴν ἀνόρθωσιν τῆς δημοτ. ἐκπαιδύσεως.

Τὰ φύλλα στέλλονται τακτικῶς καὶ ἀνελλιπῶς εἰς τοὺς διδασκάλους. Ἄν τινα τούτων καθυστεροῦνται, ἢ καθυστέρησις θὰ ἔχη τοπικούς λόγους καὶ ἂς φροντίσωμεν νὰ ἐξομαλύνουν αὐτούς. Ἄν ἔχωσιν οἱ διδάσκαλοι νὰ ὑποδείξωσιν ἡμῖν μέσον ἀσφαλεστέρας ἀποστολῆς, ἂς καταστήσωσιν ἡμῖν τοῦτο γνωστὸν ἵνα συμμορφωθῶμεν πρὸς τὰς ὁδηγίας των. Ἡμεῖς γράφομεν τὸ φύλλον, ἵνα ἀναγινώσκηται πρὸ πάντων ἀπὸ τοὺς δημοδιδασκάλους, μεθ' ὧν ἐπιθυμοῦμεν νὰ διατελῶμεν εἰς διηνεκὴ πνευματικὴν κοινωνίαν.

ΑΒΔΗΡΙΤΙΣΜΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ

Ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις βελτιουμένη ὁσημέραι διὰ καλῶν διδασκάλων ἐκπαιδευομένων ἐν τοῖς Διδασκαλείοις συνταράσσεται καὶ ἀνακουᾶται σήμερον ὑπὸ ἐνὸς ἀνθρώπου, ὃν ἡ φύσις προώρισε νὰ τρώγῃ καὶ νὰ ὑβρίζῃ, ἀλλ' ἐν Ἑλλάδι ἀνεβίβασαν μέχρι τοῦ ἀξιώματος τοῦ γενικοῦ διευθυντοῦ τῆς δημοτικῆς ἐκπαίδευσως. Τοῦτο οὐδὲν ἄλλο ἀποδεικνύει ἢ ὅτι ἐν Ἑλλάδι ἐξέλιπεν ἢ δὲν λειτουργεῖ ὁ νοῦς καὶ ὅτι ἀφέθημεν μοιραίως νὰ φερώμεθα εἰς τὸν ὄλεθρον! Τὰ νομοθετήματα, ἃ ψηφίζονται σήμερον ἐν τῇ βουλῇ, ὑπεβλήθησαν πρὸ δύο ἐτῶν καὶ ἐξήγειραν παντὸς λογίου ἀνθρώπου τὴν ἀγανάκτησιν διὰ τὴν ἀκρίσιαν, μεθ' ἧς ἦσαν συντεταγμένα καὶ διὰ τὴν ἀμάθειαν καὶ ἰταμότητα, αἵτινες ἀμιλλῶνται κατὰ τὸ μέγεθος πρὸς μόνην τὴν ἀκρίσιαν τοῦ νομοθέτου. Καὶ τότε μὲν ἡ βουλὴ ἐκείνη ἠρνήθη νὰ ψηφίσῃ τοιαῦτα νομοθετήματα μέλλοντα νὰ συνταράξουν καὶ ἀφανίσουν τὴν δημοτ. ἐκπαίδευσιν. Ἄλλ' ἤδη ἐξαίφνης πάλιν εἰσήχθησαν εἰς τὴν νέαν βουλὴν, ἡ δὲ βία, μεθ' ἧς ψηφίζονται παρὰ τῆς ἐκπεπληγμένης ἀλλ' ἀτόλμου καὶ ὑποχειρίου βουλῆς, δηλοῖ ὅτι θέλουν νὰ ὑφαρπάσουν τὴν ψῆφον καὶ νὰ μᾶς παρουσιάσουν ὡς νόμους τοῦ Κράτους τὰ τερατωδέστατα πράγματα, ἃ συνέλαβε ἀνθρώπου φαντασία ποτὲ ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. Ἄν οἱ ἐχθροὶ τῆς Ἑλλάδος ἐβουλεύοντο νὰ καταστρέψωσι τὴν δημοτ. ἡμῶν ἐκπαίδευσιν, ἥτις διὰ τῶν Διδασκαλείων ἐχώρει ὁσημέραι βελτιουμένη, καὶ ἥτις ἠδύνατο νὰ κινήσῃ τὸν φθόνον αὐτῶν, ἀμφιδάλλω ἂν θὰ ἐπιτύγχανον οὕτως, ὡς ἐπέτυχεν ὁ κ. Παπαμάρκου διὰ τῶν νέων του νομοθετημάτων! Ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις διὰ τῆς διαλύσεως τῶν Διδασκαλείων ἐξίσταται τῆς φύσεώς της καὶ ἀπόλλυται. Ὅ,τι ἀπὸ 15 ἐτῶν δι' ἀτρύτων κόπων κατωρθώθη, ὅ,τι ἠλέκτρισε τὰς κοινότητας ὑπὲρ τῶν νέων σχολείων καὶ προεκάλεσεν αὐτὰς νὰ στείλωσιν αὐθορμήτως εὐχαριστίας εἰς τὴν Κυβέρνησιν διὰ τὴν μέριμναν ὑπὲρ τῆς διορθώσεως τῶν σχολείων ἀποδεικνυομένην καὶ διὰ τῶν πραγμάτων ὡς λίαν ἐπιτυχή, ἐξήλειπεν εἰς ἀκρίτος καὶ ματαικὸς ἀνθρώπος διὰ νομοθετημάτων, ἅτινα θὰ ἦναι αἴσχος καὶ αἰώνιον ἀνάθεμα διὰ τὴν βουλὴν τῆς Ἑλλάδος τὴν ψηφίσασαν αὐτά. Ἴσως πάντες οἱ ψηφίσαντες ὑπὲρ τῶν νομοθετημάτων νὰ μὴ ἔχωσι πλήρη γνῶσιν τοῦ τελουμένου κακοῦργήματος. Τοῦτο

θὰ εἶναι ἡ μόνη ἐλαφρυντικὴ περίπτωσις δι' αὐτοῦς. Σήμερον ὅλος ὁ κόσμος, ἀκόμη καὶ ἡ Ἰταλία, ἧς δὲν εὔρεν ὑπόδειγμα καλλιτέρας τῶν ἐκπαιδευτικῶν καταστάσεως ὁ νέος τῆς Ἑλλάδος νομοθέτης, λησμονήσας ὅτι τὰ ἡμέτερα εἶναι ἀσυγκρίτως καλλίτερα τῶν ἰταλικῶν, ἀφοῦ ἐκεῖ 74 οἱ εἶναι ἀναγράφητοι, σήμερον ὅλος ὁ κόσμος ἠξέυρει ὅτι τὰ δημοτικὰ σχολεῖα σκοπὸν κύριον ἔχουν νὰ μορφώσουν. Ἄλλ' ὅπως ἐπιτύχουν τὸν σκοπὸν αὐτὸν τὸν ὑψηλόν, πρέπει νὰ ἔχωσι διδάσκαλον δυνάμενον νὰ μορφώσῃ. Καὶ εἶναι ἀξίωμα παρ' ὅλων τῶν ἐπιφανῶν παιδαγωγικῶν ἐπαναλαμβανόμενον ὅτι ὅσον τελειότεροι οἱ διδάσκαλοι τοσοῦτῳ καὶ καλλιτέραν μὸρφωσιν θὰ δίδουν τὰ σχολεῖα. Ἐπειδὴ δὲ ὁ διδάσκαλος μορφώνει καὶ διὰ τοῦ λόγου καὶ διὰ τοῦ παραδείγματος, ἡ πρώτη προσοχὴ τῶν κυβερνήσεων ἐστράφη εἰς τὴν διαπαιδαγώγησιν τῶν διδασκάλων. Καὶ πρὸς τοῦτο ἐγιναν τὰ Διδασκαλεῖα. Τὰ Διδασκαλεῖα μὲ τὸν πρακτικὸν αὐτῶν διοργανισμὸν εἶναι κατόρθωμα τοῦ φιλοσοφικοῦ γερμανικοῦ πνεύματος, ὅπερ εὔρε πανταχοῦ μιμήτας. Ἡ Γερμανία ἔχει 175 Διδασκαλεῖα μὲ τετραετὴ κύκλον μαθημάτων, ἡ Αὐστρία 68 μὲ τετραετὴ κύκλον μαθημάτων, ἡ Ἰταλία 111 μὲ τριετὴ κύκλον μαθημάτων, ἡ Γαλλία 86 μὲ τριετὴ κύκλον μαθημάτων, ἡ Ἑλβετία 33 μὲ τετραετὴ κύκλον μαθημάτων, ἡ Σουηδία καὶ Νορβηγία 12 μὲ τετραετὴ κύκλον μαθημάτων, ἡ Ὁλλανδία 9 μὲ τετραετὴ κύκλον μαθημάτων, τὸ Βέλγιον 6 μὲ τριετὴ κύκλον μαθημάτων, τινὰ δὲ καὶ μὲ τετραετὴ, ἡ Ῥωσσία 61 μὲ τριετὴ κύκλον μαθημάτων, ἡ Δανία 4 δημοσία καὶ πολλὰ ἰδιωτικά μὲ τριετὴ κύκλον μαθημάτων, ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Σκωτία 33 μὲ διετὴ κύκλον μαθημάτων. Ἐκ τῶν παραδειγμάτων τούτων βλέπει πᾶς τις ὅτι ὅλος ὁ κόσμος ὁ εὐρωπαϊκὸς θεωρεῖ σπουδαίαν τὴν παρασκευὴν τῶν διδασκάλων εἰς τὸ ἔργον των καὶ ἀφιερώνουσι πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον 4 ἔτη ἢ τρία ἢ καὶ δύο. Ἄλλὰ παρ' ἡμῖν ἤδη, ὅτε ἐπνευσεν ὁ ἀνεμοστρόβιλος τῆς ἀκρίσιος καὶ τῆς καταστροφῆς, ἐνῶ ἔχομεν Διδασκαλεῖα λειτουργοῦντα λίαν ἐπιτυχῶς μὲ ἐκλεκτοῦς διευθυντὰς καὶ ἐκλεκτὸν προσωπικόν, μὲ διοργανισμὸν ζηλευτὸν, διαλύονται αὐτὰ καὶ ἰδρύονται Γραμματοδιδασκαλεῖα μὲ δύο δημοδιδασκάλους καὶ μὲ φοίτησιν 8 μηνῶν! Τυφλὸς τυφλὸν ὠδήγαε καὶ εὐραν τὸ φῶς ἐς τὸ λάκκον! Τί θὰ μάθουν ἀπὸ τοῦς δημοδιδασκάλους οἱ γραμματοδιδασκαλοὶ εἰς 8 μῆνας, κύριε Παπαμάρκου; Τὰ μαθήματα τὰ ὅποια θὰ διδάξουν, ἢ τὴν μέθοδον τῆς διδασκαλίας;

ΤΑ ΥΠΟΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΑΙ ΣΚΕΥΕΙΣ ΤΟΥ Κ. ΠΑΠΑΜΑΡΚΟΥ

Ὁ κ. Παπαμάρκου εἶναι ἀνθρώπος ἀνεξάντλητος εἰς μωρίας. Μὴ κατάνοηθεις ὑπὸ τοῦ κ. Τρικούπη ἀπασχολουμένου εἰς τὴν συγκρότησιν τοῦ ἰσοζυγίου ἀφέθη ελεύθερος νὰ διαρρυθμίσῃ τὰ τῆς ἐκπαίδευσως ὡς θέλει καὶ βούλεται. Πᾶς δὲ τις ἄλλος τυχὼν τοιαύτης εὐνοϊκῆς περιστάσεως θὰ συνεβούλευε μέτρα θεραπεύοντα ἐλλείψεις τῆς δημοτ. ἡμῶν ἐκπαίδευσως. Ἄλλ' ὁ κ. Παπαμάρκου μὴ θέλων νὰ διαψεύσῃ ἑαυτὸν ἀπεφάσισε νὰ ἐξαλείψῃ ὅ,τι ἐγένετο ἐν τῇ ἐκπαίδευσί μὲχρι τοῦδε καλόν. Καὶ πάντα μὲν τὰ μέτρα, ἃ ἔλαβεν, εἶναι τερατώδη, ὡς ἐγκαίρως ἐχαρκτηρίσαμεν. Ἄλλ' ἡ διάλυσις τῶν Διδασκαλείων καὶ ἡ ἀντικατάστασις αὐτῶν δι' Ἑποδιδασκαλείων ὑπερβαίνουσι πᾶσαν ἀντίληψιν. Οἱ λόγοι δὲ, οὓς φέρει, εἶναι οἱ ἐξῆς:

Δημοδιδασκαλοὶ πρέπει νὰ διορισθῶσιν εἰς 794 μόνον κοινότητες ἐκ τῶν 4771, ὅσαι ὑπάρχουσι κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ κ. Παπαμάρκου αἱ κοινότητες τῆς Ἑλλάδος. Εἰς τόσας κοινότητας θὰ χρειασθῶσι διδάσκαλοι καὶ διδασκάλισσαι 1901. Ἄλλ' ἤδη ἔχομεν διδασκάλους καὶ διδασκάλισσας 2365, ὥστε μᾶς περισσεύουν καὶ 464. Κατὰ ταῦτα τὰ Διδασκαλεῖα ἐξεπλήρωσαν τὸν προορισμὸν των καὶ πρέπει νὰ διαλυθῶσι. Τοῦ λοιποῦ ἡ μέριμνα τῆς Κυβερνήσεως πρέπει νὰ στραφῇ εἰς τὰς 3777 κοινότητας τὰς μικράς, εἰς ἃς πρέπει νὰ δώσῃ ὅπωςδῆποτε ταχέως διδασκάλους. Τούτου οὐδὲν ἄλλο εὐκολώτερον. Τοὺς τροφίμους τῶν Διδασκαλείων νὰ κάμωμεν διευθυντὰς ὑποδιδασκαλείων sui generis ἰδρυομένων τοιούτων ἐν ἐκάστῳ νομῶ, μὲ ἓνα βοηθὸν ἐπίσης δημοδιδασκάλον καὶ οὕτω ἐν διαστήματι ὀλίγων μηνῶν θὰ ἔχωμεν τοὺς πολυχρότους γραμματιστὰς καὶ θὰ πληρωθῇ ἡ Ἑλλάς γραμματιστῶν καὶ θὰ κλεισθῶσι τὰ Διδασκαλεῖα πρὸς δόξαν τοῦ Παπαμάρκου. Ἄν τοιαῦτα πράγματα σπουδαίως προέτεινεν ὁ κ. Παπαμάρκου εἰς τι τῶν Γερμανικῶν Κρατῶν, ἀκόμη δὲ καὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἧς ἐξήλευσε τὴν ἀκμαίαν δημοτ. ἐκπαίδευσιν, ἀφ' οὗ 74 οἱ εἶναι ἀναγράφητοι, εἰμεθα βέβαιοι ἢ θὰ τὸν ἀπέπεμπον ὡς μωρὸν ἢ θὰ ἐνέκλειον αὐτὸν εἰς φρενοκομεῖον ὡς παράφρονα. Ἄλλ' ἐν Ἑλλάδι τὰ μωρὰ ἔχουσι ἄλλην σημασίαν καὶ βλέπομεν ὅτι δύνανται νὰ χρησιμεύσουν ὡς βᾶσις σπουδαιολογίας ἐν τῷ κοινοβουλίῳ καὶ νὰ γίνωσι μάλιστα

Οὐδέποτε εἰσῆλθεις εἰς τὸν βίον σου εἰς τὸ πρακτικὸν μέρος τῆς διδασκαλίας καὶ δὲν ἠξέυρεις τί δύναται νὰ γίνῃ. Καὶ διατὶ νὰ ἰδρώνης μὲ πρακτικὰς καὶ ταπεινὰς ἐργασίας, ἀφοῦ δύνασαι νὰ ἀπολαμβάνῃς μείζονα ἀγυρτεῦων, ἀπατῶν τὸν μωρὸν κόσμον, καταστρέφων; Μήπως ὁ συναδέλφός σου ὁ Ἡρόστρατος δὲν ἐκλείπει τὸ ὄνομά του διὰ τῆς καταστροφῆς; Σὺ εἶσαι τὸ τελειότατον εἶδος τοῦ ῥωμηοῦ, καὶ σὲ θεωρῶ προωρισμένον νὰ ἐξευτελίσης τὰ πάντα, βουλήν, κυβερνήσιν, σχολεῖα, γράμματα. Ὁ διάβολος σοῦ δίδει ἐν παντὶ μωρῶ σου ἔργῳ μοναδικὴν ἐπιτυχίαν πρὸς αἴσχος τῶν Ἑλλήνων! Καθ' ἑκατοντάδας ἔπαυσε τοὺς δυστυχεῖς δημοδιδασκάλους αὐθαίρετως, ἐνῶ ὑπάρχει νόμος τοῦ 1888 ἐξασφαλίζων αὐτοῦς! Διαλύεις τὰ Διδασκαλεῖα, ἃ ἐκόσμου τὴν παιδείαν ἐν Ἑλλάδι καὶ ἰδρύεις γραμματοδιδασκαλεῖα μὲ δημοδιδασκάλους, ἐπικροτοῦντος τοῦ πρωθυπουργοῦ! Δίδεις εἰς τοὺς ἐλληνοπαιδὰς ἀντὶ τοῦ Γεροστάθη καὶ Ἡροδότου 4 μωρότατα ἔργα πάντων, ὅσα εἶδε ποτε ἡ νεωτέρα Ἑλλάς, προϊόντα τῆς διανοίας σου καὶ τῆς ἐφαμίλλου πρὸς τὴν ἰδικὴν σου τοῦ κ. Φ. Γεωργαντᾶ. Ἐλαττώνεις τοὺς μισθοὺς τῶν πτωχῶν δημοδιδασκάλων, ἐνῶ οὐδεὶς ἄλλος προϊστάμενος ἄλλου κλάδου ἀπετόλμησε τοιοῦτόν τι. Ρίπτεις εἰς τοὺς δρόμους 600 διδασκάλους, δαπανήσαντας ἐξ ἰδίων καὶ μορφωθέντας ἐν τοῖς Διδασκαλείοις καὶ ἀντικαθιστᾶς τοῦτους διὰ γραμματοδιδασκάλων! Καὶ ταῦτα πράττων δὲν θεωρεῖσαι οὔτε παράφρων, οὔτε μωρὸς ἀλλ' ἐκτακτον φαινόμενον ἐν τῷ ὀρίζοντι τῆς Ἑλλάδος. Τί ἔπραξαν περισσότερον οἱ πλῆθιοι Ἀβδερῖται τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων, ἵνα καταστήσωσιν ἀθάνατον τὸ ὄνομά των; Τὸ «Μωραίνει Κύριος λαόν, ὃν βούλεται ἀπολέσαι» οὐδέποτε θὰ δειχθῇ ἀληθέστερον ἢ σήμερον ἐπὶ τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἡμῶν πραγμάτων. Ὡ ψυχαὶ τοῦ Σταμπούλωφ καὶ τοῦ Μαργαρίτου, σκιρτήσατε ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τούτῳ! Ὁ Παπαμάρκου τείνει ὑμῖν ἀδελφικῶς τὴν χεῖρα, χωρὶς νὰ τὸ καταλαμβάνῃ ὁ ἄθλιος. Εὐχρηθῆτε εἰς τὸν Θεὸν νὰ ζήσῃ καὶ νὰ διατηρηθῇ εἰς τὴν θέσιν του. Ὅ,τι θὰ κατορθώσῃ οὗτος ὑπὲρ τῆς Βουλγαρίας καὶ κατὰ τῆς Ἑλλάδος δὲν θὰ δυνηθῶσι νὰ κατορθώσωσιν ὅλαι αἱ μυριάδες τῶν ἀποστόλων σας καὶ τὸ ἀφθῶνως χυθὲν ὑπὲρ τῶν σκοπῶν σας χρυσίον. Αὐτὸς κατέστρεψε τὰς ἐργασίας ἡμῶν ἐν Μακεδονίᾳ, αὐτὸν ἔφερον ὁ διάβολος καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἐντελοῦς καταστροφῆς. Εἴη τὸ ὄνομα τοῦ κ. Τρικούπη εὐλογημένον εἰς τὸν αἰῶνα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος!

καὶ νόμοι τοῦ Κράτους. Διὰ τοῦτο ἐμείθα ἠναγκασμένοι νὰ ἀναλύσωμεν τὰς ἀκρίβεις τοῦ νομοσχεδίου, ἵνα φανῆ αὐτῶν ἡ ἀθλιότης.

Διὰ τί, Κύριε νομοθέτα, παραδέχεσαι δημοδιδασκάλους μόνον εἰς 79⁴ κοινότητας, καὶ ὄχι καὶ εἰς τὰς ἄλλας 3777; Αὐταὶ αἱ 3777 δὲν εἶναι Ἑλληνες; δὲν πληροῦν φόρους; δὲν ἔχουν ἀξιώσεις προστασίας καὶ ἀγάπης ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως; Τί θέλετε νὰ γελᾶσθε αὐτάς μὲ τοὺς γραμματοδιδασκάλους; Σεῖς ὁ ἴδιος δὲν γράφετε ὅτι ἂν πρόκηται τὰ σχολεῖα τὰ δημοτικὰ νὰ λειτουργῶσι μὲ γραμματοδιδασκάλους, καλλίτερα εἶναι νὰ μένωσι κλειστά; Πῶς τώρα ἔχετε ἄλλην γνώμην; ἢ νομίζετε ὅτι οἱ γραμματισταὶ οἱ Ὀκτάμηνοι θὰ εἶναι ἀνώτεροι τῶν γραμματοδιδασκάλων; Ἐτυχε ποτὲ νὰ μάθῃς ὅτι ἐν τοῖς ἐργαζομένοις ἤδη γραμματοδιδασκάλους ὄχι ὀλίγοι εἶναι μαθηταὶ γυμνασίου μάλιστα ἀνωτέρων τάξεων; Ἐλησμόνησας δὲ ὅτι περὶ τοὺς χιλίους τούτων τὸ Ὑπουργεῖον ἐκάλεσεν εἰς ἀσκήσεις ἐπὶ 40 ἡμέρας ἐν τοῖς Διδασκαλείοις καὶ ὅτι οἱ διδάσκαλοι οὗτοι εἶναι ἀσυγκρίτως ἀνώτεροι τῶν γραμματιστῶν σου. Ἀλλὰ καὶ ἴσοι ἂν εἶναι τί θὰ γίνωσιν οὗτοι; Ἡ Κυβέρνησις ἔχει λάβει ἀπέναντι αὐτῶν ἠθικὴν ὑποχρέωσιν. Ἐπειτα διὰ τὴν λειτουργίαν 16 ὑποδιδασκαλείων ἔχει ἀνάγκην 300 χιλ. δραχμῶν κατ' ἔτος. Διὰ τί νὰ δαπανηθῶσι ταῦτα μάτην διὰ νὰ ἀποκτήσωμεν γραμματιστάς, ἀφ' οὗ ἤδη ἔχομεν καλλιτέρους; Ἀλλ' ἂς ἀφήσωμεν τὸν ἴδιον νομοθέτην νὰ ἐξηγηθῆ τί φρονεῖ. «Διὰ δημοδιδασκάλων νὰ συντελεσθῆ τὸ τοιοῦτον δὲν εἶναι οὔτε δίκαιον οὔτε ἀναγκαῖον οὔτε συμφέρον. Δίκαιον μὲν διότι οἱ τῶν μικρῶν κοινοτήτων παῖδες ὀλίγοι ὄντες θὰ διδάσκωνται τελειότερον παρὰ δημοδιδασκάλων ἀπὸ τοὺς ἐν ταῖς πόλεσι παῖδας ἐπίσης παρὰ δημοδιδασκάλων διδασκομένους, οἵτινες θὰ εἶναι ἐνταῦθα πολλοί.» Διὰ νὰ φέρῃ δὲ τὴν ἐξίσωσιν ὁ νομοθέτης ὀρίζει εἰς τὰ χωρία γραμματοδιδασκάλους. Τὸ ἐπιχειρήμα τοῦτο εἶναι ἐξαισιῶν! Ἀλλὰ, κύριε νομοθέτα, ὅταν ὁ διδάσκαλος εἶναι ἀμόρφωτος, δὲν δύναται νὰ μορφώσῃ οὐδὲ ἓνα μαθητὴν. Καὶ οἱ γραμματισταὶ σου οἱ ὀκτάμηνοι θὰ εἶναι, μὰ τὸ ὄργανον τοῦ Ἀριστοτέλους, ἀμόρφωτοι ἄνθρωποι. Ἐπειτα σὺ εἶσαι ἀπὸ χωρίον καὶ ἐδοκίμασες τὴν πενίαν καὶ τὴν δυστυχίαν μὲ τὸ κουτάλι κατὰ τὴν παροιμίαν, καὶ δὲν πονεῖ ἡ καρδιά σου διὰ τοὺς χωρικούς; Αὕτῃ εἶναι ἡ τάξις ἢ κατ' ἐξοχὴν Ἑλληνική. Αὕτῃ τηρεῖ τὰ ἤθη μας, τὰ ἔθιμά μας, τὴν πίστιν μας. Αὕτῃ μάχεται

καὶ πίπτει ὑπὲρ πατρίδος, ὅτε ἄλλοι κρύπτονται εἰς τὰ ἀμπάρια ἵνα ἀποφύγωσι τὴν στρατιωτικὴν ὑποχρέωσιν. Διὰ τί δὲν μεριμνᾷς ὑπὲρ αὐτῆς; Διὰ τί δὲν ἀφίνεις νὰ ἔχῃ καὶ αὕτῃ ἓνα δημοδιδάσκαλον καλὸν μορφωμένον εἰς Διδασκαλεῖον, ἀφ' οὗ ἐκεῖ ἐν τῷ χωρίῳ οὐδὲν ἄλλο ὑπάρχει πρόσωπον πρὸς φωτισμὸν τῆς κοινωνίας. Καὶ μὴ λησμονῆς, ἀναγνώστα, ὅτι ἐνταῦθα πρόκειται περὶ τῶν 4¹/₈ τῶν Ἑλληνικῶν κοινοτήτων καὶ ὅτι περὶ 3777 κοινοτήτων ἐκ 4771, ἐξ ὧν ἀποτελεῖται σύμπαν τὸ Ἑλληνικὸν βασιλεῖον, ὁμιλεῖ ὁ νέος νομοθέτης μετὰ τόσης ἐλαφρᾶς συνειδήσεως.

Ἀλλ' οὐδὲ ἀναγκαῖον εἶναι ἐν τοῖς χωρίοις νὰ εἶναι καλοὶ διδάσκαλοι, προσθέτει ὁ νέος νομοθέτης. Τὰ χωρία δὲν θέλουν μεγάλα πράγματα, καὶ ἀτελής διδάσκαλος δύναται ἐπιφελῶς καὶ πολὺ καλῶς νὰ διδάξῃ ὅσα πράγματα χρειάζονται οἱ χωρικοί. Οἱ χωρικοὶ τῆς Ἑλλάδος, οὐς ποτὲ ὁ κ. Παπαμάρκος δὲν εἶδεν, ἔχουν καὶ ἐνδιαφέρον καὶ ἀντίληψιν πολὺ μεγαλειότεραν ἀπὸ μερικοὺς τμηματάρχας, τοῦτο λέγομεν ἐν πάσῃ σπουδαιότητι, καὶ ἡ πείρα ἐπικυρώνει τοῦτο. Ἄν ἦτο δεδομένον νὰ εἶχον γνώμην καὶ εἰς κοινότητες εἰς τὰ νομοθετικὰ ἡμῶν ἔργα, μὲ πολὺ περισσότερον δίκαιον θὰ κατήργουν μερικὰς θέσεις ἐν τῷ Ὑπουργεῖῳ τῆς Παιδείας μάλιστα ὡς ἀχρήστους καὶ θὰ ἐδίδασκον τοὺς ἀποφαινομένους μετὰ τόσης περιφρονήσεως περὶ τῶν χωρικῶν κατὰ τρόπον λίαν αἰσθητὸν ὅτι δὲν ἐπιτρέπουσι νὰ ἀπορροφῶσι τινες κηφῆνες τὸν ἰδρωτὰ τοῦ καὶ νὰ τὸν ἐμπαιζῶσιν.

Ἀλλὰ καὶ τρίτον λόγον προσθέτει ὁ παράδοξος ἄνθρωπος ὑπὲρ τῆς μωρᾶς ἰδέας του, τῆς συστάσεως πανταχοῦ γραμματοδιδασκαλείων, ὅτι δὲν ἔχομεν διὰ τοὺς χωρικοὺς χρήματα. Τότε ἄφησε τὰ σχολεῖα κλειστά, κ. Παπαμάρκου ὡς εἶναι καὶ μένουσιν ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ Καποδιστριαίου. Ὁ λαὸς ἐξοικειώθη μὲ τὴν κατάστασιν αὐτήν. Λαὸς θὰ εἶπῃ κατὰ τὴν ἀντίληψιν τοῦ κόμματος σας ἄνθρωποι φορολογούμενοι, ἄνθρωποι ἀποφέροντες πρόσοδον ὑπὲρ τοῦ δημοσίου ταμείου καὶ ὑπὲρ τοῦ ἰσοζυγίου. Τοιοῦτος λαὸς εἶναι κατ' ἐξοχὴν ὁ Ἑλληνικὸς λαός. Ἀφ' οὗ δὲν σὰς ζητεῖ, μὴ τοῦ δίδετε. Μάλιστα τὸν εὐεργετεῖτε ἀφίνοντες αὐτὸν ἐν τῷ σκότει. Καὶ τί ἐκέρδησαν οἱ μαθόντες γράμματα; Νὰ ἀναγνώσκωσιν ἰδέας καὶ νομοθετήματα οἷα π. χ. εἶναι τοῦ κ. Παπαμάρκου. Ἴδου οἰκονομία ἀξιολήγουτος! Ἀλλ' ἂς ἴδωμεν ὅποσον εἶναι τὸ κέρδος; Οἱ τριτοβάθμιοι δημοδιδάσκαλοι λαμβάνουσι 80 δραχμάς, οἱ γραμμα-

τιστὰ οἱ πρῶτοι 75 Ἡ διαφορά θὰ εἶναι 100 χιλ. δραχμῶν κατ' ἔτος ἔστω καὶ 200 ἂν ἀντὶ τῶν γραμματιστῶν ἔχωμεν πανταχοῦ τριτοβάθμιους διδασκάλους. Τί εἶναι τοῦτο εἰς ἓν βασιλεῖον, ὅταν πρόκηται περὶ τῆς ὠφελείας 3777 κοινοτήτων. Ἀλλ' ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὰς δαπάνας τῶν 16 Ὑποδιδασκαλείων, τότε θὰ ἔχωμεν καὶ κέρδος ἱκανὰς χιλιάδας δραχμῶν ἂν ἀφήσωμεν τὰ Διδασκαλεῖα νὰ λειτουργῶσιν, ὅπως ἔχουσι.

Νὰ δισχυρισθῆς ὅτι οἱ γραμματισταὶ σου, οἱ μαθηταὶ τοῦ σχολαρχείου μὲ δμηνον διδασκαλίαν παρὰ δύο δημοδιδασκάλων θὰ εἶναι ἀνώτεροι τῶν ἐν τοῖς Διδασκαλείοις ἐπὶ τριετίαν παιδευομένων διδασκάλων, εἶναι θρασύτης ἀνήκουστος καὶ μωρία ἀσυγχώρητος, ἢ δὲν σοῦ ἐπιτρέπεται νὰ ἐκστομίσης, ὅσην μεγάλην δόσιν αὐθαδείας καὶ ἂν ὑποτεθῆ ὅτι ἔχεις. Ἀφ' οὗ λοιπὸν δυνάμεθα μὲ μικρὰν δαπάνην νὰ ἔχωμεν καλοὺς πανταχοῦ δημοδιδασκάλους, τί τὰ θέλεις τὰ γραμματεῖα καὶ τοὺς γραμματιστάς. Διὰ τί ρίπτεις 500 διδασκάλους καὶ διδασκαλίσας εἰς τὸν δρόμον καὶ ἐτοιμάζεις νὰ ρίψῃς καὶ ἄλλους τόσους μετ' ὀλίγον καιρὸν; Τοιαῦτα ἀτάσθαλα ἔργα προδίδοντα ἔκτακτον τῆς ψυχῆς μοχθηρίαν καὶ διαστροφὴν θὰ εἶναι ἐφήμερα, ὡς εἶναι ὅλα τὰ ἔργα σου μέχρι τοῦδε. Οἱ διδάσκαλοι γινώσκουσι τώρα καλῶς μὲ ποῖον ἄνθρωπον ἔχουν νὰ κάμουν καὶ θὰ συναισθανθῆς τὴν γνώμην των, ὅταν ἀπογυμνωθῆς τῆς ἐξουσίας, ὅπερ θὰ γίνῃ, πιστευσόν μοι μετ' οὐ πολὺ.

Ἡ ΑΠΟΤΥΦΛΩΣΙΣ ΚΑΙ Ἡ ΔΙΑΛΥΣΙΣ ΤΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΩΝ

Καθ' ὃν χρόνον προσεδρακῶμεν νὰ προστεθῶσι καὶ δύο ἐτι διδασκαλεῖα εἰς τὰ ὑπάρχοντα τέσσαρα, ἢ Κυβέρνησις ὑποβάλλει νομοσχέδιον περὶ διαλύσεως μὲν τῶν τεσσάρων ὑπαρχόντων, περὶ ἰδρύσεως δὲ ἐνὸς μόνου ἐν Κορίνθῳ. Ὡς λόγος τῆς τοιαύτης διαλύσεως φέρεται ἐν τῇ αἰτιολογικῇ ἐκθέσει αὐτὴ τὰ διδασκαλεῖα συνετέλεσαν εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς δημοτ. Ἐκπαιδεύσεως πολὺ ὀλιγώτερον ἀφ' ὅτι ἤλπιζε τὸ ἔθνος. Ἄν τοῦτο εἶναι ἀληθές, τότε θὰ ἐπερίμενε πᾶς λογικὸς ἄνθρωπος νὰ ἴδῃ τὴν ἐνέργειαν τῆς Κυβερνήσεως στρεφομένην περὶ τὴν ἄρσιν τῶν κακῶν, ἃ παρεκώλυσαν τὴν κανονικὴν λειτουργίαν τῶν Διδασκαλείων. Ἄντι τούτου ὁμῶς βλέπομεν τὴν διάλυσιν τῶν διδασκαλείων καὶ τὴν ἰδρυσιν νέου κατὰ σύ-

στημα, ὡς λέγει ἡ αἰτιολογικὴ ἐκθεσις, ὅπως διάφορον τοῦ πρότερον κρατοῦντος, ὑποδειχθὲν ἐκ τοῦ μακροῦ μάλιστα χρόνου, καθ' ἓν λειτουργοῦσι παρ' ἡμῖν τὰ Διδασκαλεῖα. Ἄς ἴδωμεν ποῖον εἶναι αὐτὸ τὸ σύστημα, ὅπερ θὰ μορφώσῃ διδασκάλους τελείους.

1. Ὅτι τὸ διδασκαλεῖον ἰδρύεται ἐν μικρᾷ πόλει ἐν Κορίνθῳ καὶ ὄχι ἐν μεγάλῃ π. χ. ἐν τῷ ἐν Λαρίσῃ.

2. Ὅτι οἱ μαθηταὶ θὰ εἶναι ἐσωτερικοὶ δηλ. σχολειοδαίται, καὶ ὄχι οἰκοδαίται.

3. Ὅτι οἱ μαθηταὶ θὰ κατατάσσωνται εἰς τὴν Α'. μόνον τάξιν καὶ ὄχι καὶ εἰς τὴν Β', ὡς τώρα ἐγίνετο.

4. Ὅτι οἱ ἑκτακοὶ διδάσκαλοι οἱ ἐπὶ ἐπιμισθίῳ διδάσκοντες, θὰ εἶναι ὀλίγοι καὶ θὰ διδάσκωσιν ἕκαστος πλείονας ὥρας καὶ οὐχὶ ὀλίγας, ὡς συμβαίνει τώρα ἐν τοῖς Διδασκαλείοις, θὰ εἶναι δ' ἕκαστος ἀφωσιωμένος εἰς τὸ ἔργον του καὶ ὄχι ὡς ἐγίνετο πρότερον νὰ ἔχῃ καὶ ἄλλας ἰδίας παραδόσεις.

5. Ὅτι ἐν τῷ διδασκαλεῖῳ δὲν θὰ διδάσκωνται γυμνασιακὰ μαθήματα, ἃ ἀπομακρύνουσι μὲν τοὺς διδασκάλους τοῦ κυρίου αὐτῶν ἔργου, διευκολύνουσι δὲ αὐτοῖς τὴν ἀπόκτησιν ἀπολυτηρίου γυμνασίου καὶ τὴν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον ἐγγραφήν.

6. Ὅτι ἡ ἀνωτάτη τάξις τοῦ διδασκαλείου δὲν θὰ εἶναι καὶ αὕτῃ θεωρητικὴ τάξις, ὡς τώρα συμβαίνει ἀλλὰ πρακτικὴ.

7. Ὅτι τὸ πρότυπον σχολεῖον δὲν θὰ εἶναι γυμνάσιον, ἀλλὰ δημοτικὸν σχολεῖον διότι ἐκάστη τάξις δὲν θὰ ἔχῃ καὶ ἓνα διδάσκαλον, ὡς τώρα συμβαίνει. Καὶ οὕτως οἱ μαθηταὶ τοῦ Διδασκαλείου θὰ ἔχωσιν εὐκαιρίαν νὰ ἀσκῶνται πρακτικῶς εἰς τὸ διδασκαλικὸν ἔργον.

Αὐτοὶ οἱ λόγοι φέρονται ἐν τῇ αἰτιολογικῇ ἐκθέσει καὶ αὐτοὶ βεβαίως εἶναι οἱ πείσαντες τὴν Κυβέρνησιν νὰ προβῆ εἰς τὴν διάλυσιν τῶν Διδασκαλείων. Παραδεχόμεθα ὅτι πάντες οἱ λόγοι οὗτοι εἶναι ἀληθεῖς, εἰ καὶ οἱ πλείστοι εἶναι χαρακτηρισμοὶ πραγμάτων, τὰ ὅποια συνέβαινον, ὅταν διεύθυνε τὸ Διδασκαλεῖον ὁ κ. Παπαμάρκου, οὐδαμῶς ἰσχύοντες ἐπὶ τῆς διευθύνσεως τῶν ἄλλων διευθυντῶν. Ἴσα ἴσα διὰ νὰ μὴ εἶναι τοιαῦτα τὰ Διδασκαλεῖα, οἷα χαρακτηρίζει ἡ αἰτιολογικὴ ἐκθεσις, ὑπάρχουσαι ρητὰὶ διατάξεις νόμων καὶ Β. διαταγμάτων, ὁποίας μόνος ὁ κ. Παπαμάρκου ἐξ ὅλων τῶν Διευθυντῶν παρέβη καὶ δι' ὃ ἐστάλη εἰς αὐτὸν Διευθυντὴν ὄντα τοῦ Διδασκαλείου Ἀθηνῶν ἐγγραφοῦ τοῦ Ὑπουργείου ἐπιτιμητικόν. Ἀλλ' ἂς παραδεχθῶμεν ὅτι δὲν ὑπάρχει

τοιαύτη νομοθεσία διαπύζουσα τὸν χαρακτήρα τῶν Διδασκαλείων. Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ διορθωθῶσι τὰ πράγματα, χωρὶς νὰ διαλυθῶσι τὰ Διδασκαλεῖα; Ὡς πρὸς τὸ πρῶτον, ἂν εἶναι ἐγκλημα νὰ λειτουργῶσι διδασκαλεῖα ἐν μεγάλας πόλεσι, τοῦτο ἰσχύει μόνον ὡς πρὸς τὰς Ἀθήνας, ἢ Λάρισα, ἢ Τρίπολις, ἢ Κέρκυρα δὲν εἶναι μεγάλας πόλεις. Ἀλλὰ τί ἕμπορεῖ νὰ βλάψῃ καὶ ἐὰν τὸ Διδασκαλεῖον λειτουργῇ ἐν μεγάλας πόλεσι, ἀφ' οὗ οἱ μαθηταὶ θὰ εἶναι ἐσωτερικοί. Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον θέλει ὁ νομοθέτης, «οἱ μαθηταὶ νὰ ἀναστρέφονται τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου πρὸς ἀλλήλους καὶ μετὰ τῶν διδασκάλων αὐτῶν» δύναται νὰ ἔχῃ καὶ ἐν ταῖς πόλεσι, ἐνθα λειτουργοῦσι ἤδη τὰ Διδασκαλεῖα, ἀρκεῖ νὰ ὦσιν αἱ θύραι καλῶς κεκλεισμέναι. Τούτου τοῦ δυσκολωτέρου πάντων οὕτω θεραπευομένου τὰ ἄλλα λύονται ἀφ' ἑαυτῶν, ἐὰν διὰ νόμου ἀπαγορευθῇ.

α'.) Οἱ μαθηταὶ νὰ μὴ εἰσάχωνται εἰς τὴν Β' τάξιν, ἀλλ' εἰς τὴν πρώτην μόνον.

β'.) Ἐκτακτοὶ διδάσκαλοι νὰ εἶναι μόνον ὅσοι ὅσους θέλει τὸ νομοσχέδιον καὶ ὅτι ἀπογορευέται αὐτοῖς ἐπὶ ποινῇ παύσεως πᾶσα ἄλλη ἐργασία πλὴν τῆς ἐν τῷ Διδασκαλεῖῳ.

γ'.) Νὰ μὴ διδάσκωνται τὰ γυμνασιακὰ μαθήματα, ἃ προσεγγίζουσι τοὺς μαθητὰς τοῦ Διδασκαλείου εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, καὶ μόνον αὐτὰ τὰ μαθήματα νὰ διδάσκωνται, ἃ τηροῦσι τοὺς μαθητὰς ἐντὸς τοῦ κυρίου αὐτῶν προορισμοῦ.

δ'.) Ἡ διδασκαλία ἐν τῇ ἀνωτάτῃ τάξει τοῦ Διδασκαλείου νὰ εἶναι τοῦ λοιποῦ πρακτικὴ καὶ ὄχι θεωρητικὴ.

ε'.) Τὸ πρότυπον σχολεῖον νὰ ἔχῃ ὀλίγους διδασκάλους, ἵνα ἔχῃ καὶ οἱ μαθηταὶ τοῦ Διδασκαλείου χρόνον ἐπαρκῆ πρὸς ἄσκησιν.

Ἀφ' οὗ λοιπὸν τὰ πράγματα δύναται νὰ διορθωθῶσι δι' ἐνὸς Β' διατάγματος, ἂν θεωρηθῇ ἀνεπαρκῆς ἢ ὑπάρχουσα νομοθεσία τῶν σχολείων, δὲν βλέπω τὸν λόγον διὰ τί νὰ προβῶμεν εἰς τὴν διάλυσιν τῶν Διδασκαλείων; Ἀς προσθέσωμεν ὅτι πρέπει νὰ προσθέσωμεν, ἃς μεταβάλωμεν ὅτι πρέπει νὰ μεταβληθῇ, ἀλλ' ἃς διαφυλάξωμεν ὅ,τι ἔχει καλῶς.

Ταῦτα πάντα στέργωμεν νὰ διορθωθῶσι παραδεχόμενοι ὅτι εἶναι ὄντως ἐσφαλμένα, εἰ καὶ ἔχομεν ἰσχυροτάτους λόγους περὶ τῶν πλείστων, ἃ παρεδέχθημεν ὡς ἐσφαλμένα νὰ θεωρῶμεν ὡς λίαν ὀρθά. Ἀλλ' ἂν οἱ λόγοι τῆς διαλύσεως τῶν Διδασκαλείων

εἶναι λόγοι κενοὶ καὶ μικροῦς ἢ μηδεμιᾶς προσοχῆς ἄξιοι, καθίσταται καθήκον ἢ διατήρησις αὐτῶν, ὅταν ἀναλογισθῶμεν ὅποῖον εἶναι τὸ Διδασκαλεῖον τὸ προτεινόμενον.

Μεταξὺ τῶν μαθημάτων τῶν ὑπαρχόντων Διδασκαλείων καὶ τοῦ νέου Διδασκαλείου τῆς Κορίνθου οὐδεμίαν διαφορὰ ὑπάρχει ἢ ὅτι λείπει ἀπὸ τὸ Διδασκαλεῖον τοῦτο ἢ διδασκαλία τῆς ὑγιεινῆς, τῆς δενδροκομίας καὶ γεωπονίας καὶ προστίθεται ἀντὶ τούτων ἢ διδασκαλία τῆς ζυλουργικῆς.

Ὡστε ἂν τὸ πρόγραμμα τῶν Διδασκαλείων εἶχε γυμνασιακὰ μαθήματα, ἐπίσης γυμνασιακὰ ἔχει καὶ τὸ Διδασκαλεῖον τῆς Κορίνθου. Ἴσως τοῦτο θὰ ἐπιτευχθῇ ἐν Κορίνθῳ. Ἐπειδὴ κατὰ τὸ νομοσχέδιον τὰ Ἑλληνικά καὶ τῶν τριῶν τάξεων θὰ διδάσκη εἰς καὶ ὁ αὐτὸς καθηγητὴς, ὡς καὶ τὴν Ἱστορίαν τῶν τριῶν τάξεων τοῦ Διδασκαλείου! ἐπειδὴ τὴν γεωγραφίαν θὰ διδάσκη ὁ μαθηματικός! καὶ τὴν καλλιγραφίαν ὁ γυμναστικός! τὰ δὲ ἱερά μαθήματα ὁ Διευθυντὴς τοῦ Διδασκαλείου! ὅστις κατὰ τὸ νομοσχέδιον δὲν εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ἔχῃ σπουδᾶς εἰδικῶς τὰ παιδαγωγικά ἐν Γερμανίᾳ, ἀλλὰ νὰ εἶναι ἀπλῶς διδάκτωρ τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου τριετῆ ὑπηρεσίαν ἔχων ἐν τῇ μέσῃ ἐκπαιδεύσει καὶ ἀποδείξει παιδαγωγικῆς αὐτοῦ μαθήσεως παρὰ τῶν οἰκείων σχολῶν! ἢ ἐν τοιοῦτῳ Διδασκαλεῖῳ μὲ τοιοῦτο προσωπικὸν παρεχομένη μόρφωσις θὰ εἶναι τοιαύτη, ὥστε οἱ ἐξ αὐτοῦ ἀπολυόμενοι ἔχοντες συναισθησὴν τῆς ἀδυναμίας των οὐδέποτε θὰ ἀτεινίζωσιν εἰς τὸ πανεπιστήμιον, ἀλλὰ θὰ περιορίζωνται εἰς τὸ ἔργον των καὶ θὰ εἶναι ὑποτεταγμένοι καὶ δὲν θὰ ἐπικρίνωσι τοῦ προϊσταμένου τμηματάρχου των οὔτε τὰ ἔργα οὔτε τοὺς λόγους.

Λυπούμεθα ὅτι ἡ Βουλὴ τῆς Ἑλλάδος ἀδικοῦσα ἑαυτὴν καὶ τὸν λαόν, ὅστις ἀπέστειλεν αὐτὴν διὰ τῆς ψήφου του νὰ ὑπερασπίσῃ τὰ συμφέροντά του, ψηφίζει τοιαῦτα ἔργα, ἃ θὰ εἶναι ὄνειδος εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ ἃ θὰ ἐπαναφέρωσι τὴν ἀρκεῖ-ἃ ἀναπτυχθεῖσαν διὰ τῆς λειτουργίας τῶν διδασκαλείων δημοτ. ἐκπαιδεύσειν εἰς τὸ χάος καὶ εἰς τὸ σκότος. Νομίζω ὅτι πάντες οἱ βουλευταὶ ἔχουσι καθαρὰν γνῶσιν τοῦ διαπραττομένου ἐγκλήματος. Ἡ ἐπιστημονικὴ ἐταιρία καὶ ὁ διδασκαλικὸς σύλλογος διὰ φιλοτίμου ἐκθέσεως τῶν πλημμελειῶν ἀπεκάλεσαν τὰ νομοσχέδια τοῦ κ. Παπαμάρκου ἐσχάτης ἀκρισίας ἀποκρήματα. Λυπούμεθα ὅτι εἰς τὸ ταλαίπωρον αὐτὸ ἔθνος παρασκευάζεται μέλλον οὐ-

τως ἄδοξον, πρωτοστατούσης τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐπιδοκιμαζόντων τῶν ἐκλεκτῶν τοῦ λαοῦ. Ἡ διάλυσις τῶν Διδασκαλείων εἶναι ὁ τάφος τῆς δημοτ. ἐκπαιδεύσεως, μέγα δὲ ὄνειδος παρασκευάζουσιν ἑαυτοῖς οἱ κύριοι βουλευταὶ γινόμενοι οἱ νεκροθάπται αὐτῆς. Περὶ τούτου ὅμως θὰ δώσωσι ποτε λόγον, ἢ δὲ ἀρὰ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν 600 μαθητῶν τῶν Διδασκαλείων καὶ τῶν πόλεων, ἐν αἷς λειτουργοῦσιν ἤδη τὰ Διδασκαλεῖα, ἤρχισεν ἤδη νὰ μυκᾶται καὶ θὰ ἐκραγῇ κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν.

ΠΑΠΑΜΑΡΚΕΙΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑΡΙΑ

Ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους δημοσιεύονται ἐν ταῖς ἐφημερίσι ἀνήκουστα καὶ ἀναίσχυντα ψεῦδη πάντα τείνοντα νὰ ἀποδείξωσιν ὅτι ὁ κ. Παπαμάρκου εἶναι σοφὸς ἄνθρωπος, παιδαγωγὸς ἄριστος, δυνάμενος νὰ σκέπτηται καλλίτερον ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς, νὰ κάμνῃ σχολεῖα καὶ βιβλία καλλίτερα τῶν Γερμανικῶν. Χθὲς δὲ ἐδημοσιεύθη καὶ ἐν τοῖς «Καιροῖς» δῆλωσις φέρουσα τὴν ὑπογραφήν τοῦ ἐκδότου τῶν ἀναγνωσματορῶν κ. Γ. Κασδῶνη, ὅστις «προκαλεῖ ἐξ ὀνόματος τοῦ κ. Παπαμάρκου πάντα περὶ τὰ παιδαγωγικά εἰδήμονα νὰ τῷ ὑποδείξῃ ὅμοια βιβλία ἐν οἰκδήποτε ἄλλῃ γλώσσῃ γεγραμμένα διὰ παιδιὰ 6—9 ἐτῶν τελειότερα τούτων καὶ πληρέστερον ἐκπληροῦντα τὸν σκοπόν, εἰς ὃν προορίζονται.» Διεξεληθὼν τὰ ἀναγνωσματορῶν ταῦτα καὶ γινώσκων τὴν ἀξίαν αὐτῶν ὡς καὶ τῶν ὁμοίας φύσεως ἀναγνωσματορῶν ἄλλων ἐθνῶν, νομίζω, ὅτι ἡ ἐρώτησις πρέπει νὰ τεθῇ ἄλλως. *Ἄν ἐγράφησάν ποτε μωρότερα βιβλία καὶ χυδαιότερα καὶ ἀπειροκαλότερα ἄλλα τῶν ἀναγνωσματορῶν τοῦ κ. Παπαμάρκου καὶ ἂν ὑπάρχωσι βιβλία ἄλλα ἐπιτηδειότερα νὰ ἐμβάλωσιν ἀηδίαν καὶ ἀποστροφὴν καὶ εἰς τοὺς διδασκάλους τοὺς διδάσκοντας τοιαῦτα βιβλία καὶ εἰς τοὺς μαθητὰς τοὺς ἀναγινώσκοντας αὐτά.* Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην νομίζω ὅτι ἡ ἀπόκρισις θὰ εἶναι ἀναμφισβητήτως ὑπὲρ τῶν ἀναγνωσματορῶν. Καὶ ἡ γλῶσσα, καὶ ἡ διήγησις, ἀλλὰ πρὸ παντὸς ἄλλου ἡ ὕλη εἶναι τοσοῦτον ἡμαρτημένη καὶ ἀντιπαιδαγωγικὴ, ὥστε θεωροῦμεν καθήκον νὰ καταδείξωμεν ταῦτα, ἵνα σώσωμεν τὰ σχολεῖα ἀπὸ τὴν κίνδυνον, ὃν καὶ κατὰ τοῦτο διατρέχουσιν. Οὐδεμίαν σελίς εἶναι ἀναμάρτητος, τὰ δὲ διηγήματα

εἶναι τοσοῦτον ταπεινὰ καὶ χαμαιζήλα καὶ ἀνήθικα. Ὡστε ἐκπλήττεται τις μὲ τὴν θρασύτητα τῶν ἀνθρώπων, διὰ τοιούτων βιβλίων νὰ ζητοῦν νὰ ἐκδιώξουν ἐκ τῶν σχολείων τὸν Ὀμηρον, τὸν Ἡρόδοτον, τὸν Γεροστάθην καὶ τὰ ἄλλα κλασσικὰ βιβλία. Προκαλῶ τὸν κ. Κασδῶνην νὰ ὀρίσῃ ἐκ τοῦ πρώτου τεύχους ἐν οἰονδήποτε διήγημα, καὶ ὑπισχυοῦμαι νὰ ἀποδείξω αὐτὸ εὐθὺς ἔχον ὅλας τὰς κακίας, ἃς ἀνωτέρω γενικῶς ἀπέδωκα τοῖς ἀναγνωσματορῶσι καθ' ὅλας τὰς ἐπόψεις. Ὅπου τοιαῦτα ἔργα, ἐξαμβλώματα δαιμονίας παραπαιούσης, προκύπτουσι, νομίζω ὅτι ἡ αἰδώς καὶ τὸ συμφέρον τοῦ συγγραφέως ἐπιβάλλει νὰ ἐπικρατῇ ἄκρα σιγή, ἀφ' οὗ μάλιστα τὸ ἀξίωμα τοῦ συγγραφέως ὁ φέρει, ἐξασφαλίζει τὴν πώλησιν ἢ μᾶλλον τὸ μονοπώλιον τῶν βιβλίων. Τὸ νὰ προκαλῆται ὅμως ἡ γνώμη τῶν τοιούτων ἐπὶ βιβλίων τοῦτ' αὐτὸ ἐπαισχύντων εἶναι αὐθάδεια, ἥτις δὲν πρέπει νὰ μὲνῃ ἀνεξέλεγκτος. Ὡς δεῖγμα δε γλωσσικῆς δεινότητος ἀναγράφωμεν ἐνταῦθα ἐκ τοῦ θησαυροῦ, ὃν ἔχομεν συλλέξει: «οἱ γεωργοὶ *λικμῶσι* τὸν σῖτον.»—*Ἡ τίγρις χαιρέται* ἢ *βλέπη* αἵματα. «*Μὴ κάμνης* εἰς τοὺς ἄλλους». Αἱ σφήκες κεντῶσι πολὺ κακὰ τὰς χεῖρας καὶ τὸ πρόσωπον, ἐκεῖνου, ὅστις τὰς πειράζει» κλπ. κλπ. κλπ. Τί δὲ νὰ εἰπωμεν περὶ τῶν διηγημάτων; Τὸ ἐν ἀμιλλᾷ νὰ εἶναι τοῦ ἄλλου μωρότερον. Καὶ ὄντως πρὸς παραγωγήν τοιούτων προϊόντων ἀπλητέτο ἰδιοφυΐα, ἣν κέκτηται εἰς μέγαν βαθμὸν ὁ κ. Παπαμάρκου καὶ ὁ συνεργάτης αὐτοῦ κ. Γεωργαντᾶς. Ὡς δεῖγμα δὲ τῶν ἰδιοτήτων τούτων τῶν ἀναγνωσματορῶν λαμβάνομεν τὸ πρῶτον διήγημα τὸ ἀπειθὲς ἀρνίον ἐκ τοῦ Α' τεύχους, ἵνα μὴ φανῶμεν ὅτι ἐκλέγομεν, ὅπερ ἐν περιλήψει ἔχει οὕτω. «Ἡ μήτηρ συμβουλεύει τὸ ἀρνίον τῆς νὰ μὴ ἀπομακρυνθῇ, ἐν ὅσῳ εἶναι μικρόν· αὐτὸ ὅμως δὲν ἀκούει καὶ τὸ τρώγει ὁ λύκος.» Ἡδὲ ἐρωτῶμεν ποῖον εἶναι τὸ συμπέρασμα; Ἀναμφιβόλως ἂν ἦτο μετὰ τῆς μητρὸς δὲν θὰ ἔτρωγεν αὐτὸ ὁ λύκος. Ἐγὼ ὅμως διίσχυρίζομαι καὶ μετ' ἐμοῦ ὅλος ὁ κόσμος ὅτι ὁ λύκος θὰ ἔτρωγε τότε καὶ τὴν μητέρα καὶ τὸ ἀρνίον, ἀκόμη δὲ καὶ τὸν συγγραφέα κ. Παπαμάρκου ἂν ἦτο πλησίον, ὅπερ θὰ ἦτο δυστύχημα διὰ τὸν Ἑλληνικὸν λαόν· διότι ἐμελλε νὰ στερηθῇ τοιοῦτου συγγραφέως φαιδρύνοντος τὰς ὥρας του διὰ πρωτοτύπων πάντοτε ἰδεῶν, διὰ πρωτοτύπων λόγων, καὶ διὰ πρωτοτύπων ἔργων, ὅμοια τῶν ὁποίων οὐδαμοῦ τοῦ κόσμου ὑπάρχουσι ἄλλα. Ἄν ὁ φίλος κ. Κασδῶνης θέλῃ νὰ ἀκούσῃ πληρέστερον χα-

ρηκτηρισμὸν τῶν ἀναγνωσματοαρίων, ἃς ὑποδείξῃ ἡμῖν μίαν ἐφημερίδα καὶ ἀναλαμβάνω τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἀποδείξω ὅτι μωρότερα βιβλία δὲν ἐγράφθησαν ποτε ἀπὸ καταβολῆς κόσμου οὐδὲ θὰ γραφῶσι. Εἶμαι δὲ βέβαιος ὅτι εἰς τὰς κρίσεις μου θὰ ἔχω σύμφωνον τὸν κ. Κασδὸνν, οὗ ἐκτιμῶ πολὺ καὶ τὴν εὐφυΐαν καὶ τὸ ἀμερόληπτον. Ἐν τῇ «Ἐκπαιδεύσει» ὅμως θὰ γίνῃ μακρὸς περὶ τούτων λόγος, ἵνα ἴδωσιν οἱ διδάσκαλοι ὅποιαν κακοδαιμονίαν προπαρσκευάζουσι δι' αὐτοὺς καὶ διὰ τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν τὰ μωρὰ αὐτὰ ἀναγνωσματοάρια, ἃν οἱ διδάσκαλοι δὲν δείξωσι τὴν προσήκουσαν εὐτολμίαν ἀνθιστάμενοι νὰ εἰσαχθῶσιν εἰς τὰ σχολεῖα τοιαῦτα βιβλία, ἃ εὐτυχῶς καὶ οἱ ὑπάρχοντες Νόμοι τοῦ Κράτους ἀπαγορεύουσιν, ὡς θὰ ἀποδείξωμεν εὐθύς ἐν τῷ προσερχεῖ φύλλῳ τῆς «Ἐκπαιδεύσεως».

TINA TA KALLITERA BIBLIA ;

Σεβαστέ μου διδάσκαλε,

Ἐκ τῆς περιποθήτου μου Ἐκπαιδεύσεως λαμβάνω ἀφορμὴν ν' ἀναπολήσω τοὺς εὐτυχεῖς χρόνους τῆς ἐν τῷ Διδασκαλείῳ μαθητείας μου. Ἐκτοτε παρηλθὸν 12 ἀκριβῶς ἔτη. Ὁ πολιτικὸς βίος ἐν Ἑλλάδι εἰργάσθη νὰ μᾶς ἀφαιρήσῃ πάντα ἐθνουσιασμὸν εἰς τὸ ἔργον μας καὶ πᾶσαν ἀγάπην πρὸς τὸ σχολεῖόν μας καὶ πρὸς τοὺς μαθητάς μας, καὶ θὰ κατῴρθωνε τοῦτο ἀναμφιβόλως εἰς πάντα, διότι ἐργάζεται συστηματικῶς, ἵνα παραλύῃ πᾶσαν ἡμῶν ἐργασίαν βραβεύων τοὺς ὀκνηροὺς, τοὺς ἀμελεῖς, ἀλλ' ἐπιτηδεῖους διδασκάλους, παραμελῶν δὲ τοὺς ἐπιμελεῖς καὶ χρησίμους καὶ ποικιλοτρόπως παραγκωνίζων αὐτούς ! Ἄλλ' ἐγὼ ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω ὅτι δὲν ἀπεγοητεύθην, εἰ καὶ ἴσως εἶμαι ὁ περισσότερος τῶν ἄλλων δοκιμάσας. Ἡ παρηγορία μου εἶναι τὸ σχολεῖον καὶ ἡ πρόοδος τῶν μαθητῶν μου. Ἡδὴ κατανοῶ διατι πολλᾶκις μᾶς ἐλέγετε ἐν τῷ Διδασκαλείῳ «προσπαθήσατε νὰ ἐνοήσητε τὸ ἔργον, νὰ ἀποκτήσητε δεξιότητα περὶ τὴν διδασκαλίαν καὶ μὴ ἀμφιβάλλετε ὅτι θὰ ἀγαπήσητε αὐτό.» Ἄλλ' εἰς κατ' ἐμὲ ὁ σπουδαιότατος πάντων λόγος ὅπως ὁ διδάσκαλος ἐκτελῇ μετὰ στοργῆς ἰδιαιτέρας τὸ ἔργον του εἶναι τὰ καλὰ βιβλία, δηλ. τὰ σπουδαῖα. Ἐνόμιζον ὅτι τὸ σύστημα, ὅπερ ἐδιδάχθημεν ἐν τῷ Διδασκαλείῳ, καὶ καθ' ὃ ἐν μὲν τῇ πρώτῃ τάξει εἶναι ὡς ἀναγνωστικὸν βιβλίον τὰ Παραμύθια, ἐν δὲ τῇ δευτέρῃ ὁ Ῥοδινῶν, ἐν δὲ τῇ τρίτῃ ἡ Ὀδύσεια καὶ τὰ Διη-

γήματα τοῦ Ὀμήρου, ἐν δὲ τῇ τετάρτῃ ὁ Ἡρόδοτος, εἶναι ἐπιστημονικὸν καὶ ἀσάλευτον σύστημα καὶ ὅτι αὐτὸ θὰ ἐπεκράτει καὶ θὰ ἐφηρμόζετο πανταχοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους. Ἄν τίποτε ἄλλο δὲν ἔκαμνες, σεβαστέ μου διδάσκαλε, τοῦτο καὶ μόνον ὅτι διετύπωσες σύστημα ἐθνικὸν τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν νέων ἐν Ἑλλάδι, θὰ ἤρκει κατ' ἐμὴν ταπεινὴν γνώμην νὰ ἐπισπάσῃ τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ ἔθνους. Ἡμεῖς οἱ διδάσκαλοι, εἰς οὓς διὰ τῶν βιβλίων σου ἐμβάλεις ἀγάπην πρὸς τὴν διδασκαλίαν, οὓς ἀναπτύσσεις, διότι παρ' αὐτῶν διδάσκοντες πάντοτε μανθάνομεν, αἰσθανόμεθα ἀνεκφραστον εὐγνωμοσύνην διότι ἔσωσας ἡμᾶς ἐκ τῆς ἀηδίας καὶ τοῦ μαρασμοῦ, εἰς ὃν ἐμπίπτει πᾶς καταδεδικασμένος νὰ διδάσκῃ παιδαριώδη ἢ ἀνούσια βιβλία. Ἄλλὰ βλέπω μὲ ἀπορίαν μου καὶ μὲ λύπην ἀναφαινόμενα καὶ ἄλλα συστήματα ἢ μᾶλλον ἄλλα βιβλία ἄλλης ὕλης καὶ νομίζω ὅτι καλὸν εἶναι νὰ σχηματισθῶσιν ὄρθαι ἰδέαι περὶ τούτων τίνα εἶναι τὰ προτιμότερα καὶ τίνα ὄχι.

Πρὶν εἰσελθῶμεν εἰς τὸν χαρακτηρισμὸν αὐτῶν πρέπει νὰ θέσωμεν ὠρισμένας ἀρχάς. Πρώτη δὲ καὶ θεμελιώδης ἀρχὴ εἶναι ὅτι τὰ βιβλία ἐν τῷ δημοτικῷ σχολεῖῳ δίδονται, ἵνα οἱ μαθηταὶ διδάσκωνται παρ' αὐτῶν, οὐχὶ δὲ διὰ νὰ τέρπωνται καὶ διασκεδάζωσι. Κατὰ τὴν ἀρχὴν ταύτην ἀποκλείονται τὰ παιδαριώδη βιβλία, καθὼς καὶ τὰ βιβλία, τὰ ὅποια περιέχουσι περιεργὰ ἀνέκδοτα, ἀστεῖα. κ.τ.τ.

Δευτέρα ἀρχὴ εἶναι ὅτι αἱ ἀλήθειαι, ἃς τὰ βιβλία περιέχουσι, πρέπει νὰ εἶναι ψυχολογικῶς ἀληθεῖς. Ἐνδέχεται νὰ εἶναι ἡ διήγησις πλαστή, ἀλλὰ τὰ γεγονότα πρέπει νὰ ἐκτιθενται καὶ συνδέωνται τοιούτοτρόπως, αἱ δὲ περὶ αὐτῶν σκέψεις καὶ τὰ συμπεράσματα νὰ εἶναι τοιαῦτα, ὥστε νὰ νομίζῃ τις ὅτι ὄντως συνέβησαν. Παράδειγμα τῆς ψυχολογικῆς ἀληθείας ἔχομεν τὰ δράματα τὰ διάφορα, ἃ βλέποντες ἐν τῷ θεάτρῳ λησμονοῦμεν ὅτι ἐπλάσθησαν παρὰ τοῦ ποιητοῦ καὶ διατιθέμεθα οὕτως ἢ ἄλλως ἐκ τῶν διαφορῶν χαρακτήρων, ἀγανακτοῦμεν δὲ διὰ πράξεις ἀδίκους, ἐνῶ τοιαῦτα ἴσως δὲν συνέβησαν ποτε. Ἐπίσης παράδειγμα ψυχολογικοῦ ψεύδους ἔχομεν πολλὰ ἱστορήματα ἀδεξίων συγγραφέων, ἃ ἀναγινώσκων τις αἰσθάνεται εὐθύς ἀηδίαν. Εἰς τὰ βιβλία ταῦτα βλέπομεν ὅτι ἀρκεῖ νὰ κάμῃ τις μίαν προσευχὴν, ἵνα ἔλθῃ εὐθύς ὁ Θεὸς εἰς βοήθειαν. Ἡ δικαιοσύνη, ἡ ἀρετὴ ἀμειβονται εὐθύς καὶ ἡ ἀμοιβὴ τίθεται ὡς δέλεαρ καὶ ὡς μισθός, ἐνῶ τοῦτο δὲν συμβαίνει ἐν τῷ βίῳ. Οἱ μᾶλλον ἐνάρετοι καὶ οἱ μᾶλλον δίκαιοι ἄνθρωποι ἤξεύρομεν καὶ ἐκ τῆς ἱστορίας καὶ βλέπομεν καθ' ἡμέραν γεύονται καὶ τὰς μεγαλύτερας πικρίας.

Ἄκολουθεῖ